

Kooperatív technikák

Dr. Márton Sára
Pedagógusképző Kar
Tanárképző Intézet

Irodalom

- Ginnis, Paul (2006): Tanítási és tanulási receptkönyv. Az izgalmas és élvezetes tanulás eszközei. Pécsi Direkt Kft. Alexandra Kiadója, Pécs
- Horváth Attila (é. n.): Kooperatív technikák. Hatékonyság a nevelésben. OKI Iskolafejlesztési Központ, Budapest
- Kagan, Spencer (2004): Kooperatív tanulás. Ökonet, Budapest
- M. Nádasi Mária (2003): A projektoktatás. Gondolat Kiadói Kör, Budapest
- Radicsné Szerencsés Katalin (2008): Minőségi munka a tanítási órákon. Módszerek a sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztéséhez. APC Stúdió, Gyula

Szociális tanulás

- szociálisan befolyásolt tanulási folyamatok és ennek eredményei, melyek közvetlen társadalmi hatások és más személyekkel való kapcsolat révén jönnek létre,
- közösségekben zajlik, oktatási-nevelési intézményekben,
- az iskolai tanulás meghatározott viszonyulások és magatartások tanulása is,
- a szociális tanulás lehetőségét a tanítási-tanulási folyamat számos tényezője (módszerei, munkaformái, követelmények, értékelés formája, a pedagógus személyisége) magában hordozza,
- „rejtett tanterv” hatásrendszere, mint a szociális tanulás sajátos területe,
- az 1960-as évek közepe: az iskola és az oktatás társadalmi dimenziói: tantárgyi és szociális tanulás
- iskolareform-viták egyik központi témája a szociális tanulás
- a demokratikus társadalom iskolájának biztosítani kell az egyén számára érdekei és igényei kielégítésének lehetőségét, helyet kell kapjon az önmegvalósítás, az esélyegyenlőség

A szociális tanulás, mint pedagógiai interakció

- a produktív teljesítmények növekedése az együttműködés feltételei között valósítható meg, ehhez számos munkaforma él az iskolában, lehetőség van az együttműködés megtanulására és begyakorlására,
- ezáltal az egyéni tanulás csoportos tanulássá válik, a tanulók ezáltal elsajátítják a munkamegosztáson alapuló tanulást, begyakorolják a szociális szerepeket, kidolgozzák az együttműködés és együttélés szabályait, megtanulják a konfliktusok feloldását,
- az iskolai valóságban kialakulnak az együttélés szabályai
- a szaktárgyi teljesítmények összekapcsolása az élet valóságos szociális összefüggéseivel
- a szociális tanulás jelenségei az iskola azon szervezeti keretei között figyelhetők meg, melyekben a tanítási tanulási folyamat intézményesített formában van jelen (csoport-, páros munka, projektmunka, kooperatív tanulás),
- a szociális tanulás gyakorlatorientált

Irányzatok, értelmezések

- a szociális tanulás, mint társadalmi integráció (tanuláselméleti megközelítésekhez, a marxista értékrendhez kapcsolódik, az egységes iskola vonatkozásában kerül előtérbe)
- az iskola a vertikális tanítás színhelye: a tanár tud valamit, amit átad a többnyire engedelmessé diáknak,
- horizontális tanulás is alapvető az iskolában: kortársaktól való tanulás,
- kiemelkedő jelentőségű a serdülőkor: ekkor alakulnak ki az életmódot befolyásoló szokások, gondolkodási, tervezési minták,
- fontos a jövőre nézve a vertikális és horizontális ismeretátadás viszonya (Pléh Csaba 2009)

Miért szükséges a kooperatív tanulás?

- a tanulói összetétel heterogenitása növekszik
- együttes tanulás: a tanulás egyéni jellege helyett a tanulás közösségi jellege hangsúlyozódik
- önszabályozó tanulás: a tanulásért való felelősség (a tanulás tanulása)
- „módszertani forradalomra” van szükség: tanítva tanulunk (90%-ban)
- a hagyományos pedagógia hiányosságaira vezethető vissza alkalmazása,
- a frontális tanulási formák nem felelnek meg a mai társadalom igényeinek,
- nem készítenek fel a modern tudásalapú társadalomban való aktív részvételre,
- a hagyományos pedagógiai kultúra csődje (Nagy József) a kognitív fejlődés, a szociális kompetencia, vagyis a társas viselkedés terén,
- kiút: az egyéni és csoportos, cselekvő tanulás rendszeres művelése, a kooperatív tanulási formák alkalmazása

Miért szükséges a kooperatív tanulás?

- professzionális alkalmazása lehetővé teszi a különböző képességű, felkészültségű és érdeklődésű tanulók individuális tanulását, egyéni tanulási utak kialakítását,
- lehetőség van a tanulók egyéni tanulási és életpasztalatainak, aktuális tudásszintjének a tanulási folyamatban történő hasznosítására

Kooperatív tanulás

- nemcsak tanítási módszer, hanem filozófia,
- kooperatív életszemlélet: kölcsönös tiszteletre alapozott együttműködés, a közösség minden tagja egyéni teljesítményének előtérbe állítása,
- nem hangsúlyozza a versenyszellemet,
- verseny helyett együttműködés – e szemlélet átvitele az élet más területeire is, meghatározza az emberekkel való kapcsolatot,
- előfeltétele a közösség tagjai közötti kooperáció eredményeként létrejövő konszenzus
- 4-6 fős kiscsoportokban végzett tevékenységen alapul,
- az intellektuális képességek fejlesztésén túl kiemelt szerepet játszik a szociális kompetencia, azaz a tanulók szociális készségeinek és együttműködési képességeinek kialakulásában és fejlődésében,
- a tanulók közösen dolgoznak, együttes felelősség a csoport eredményéért, a csoporttársak munkájáért,

Kooperatív tanulás

- a konstruktív tanulás elméletére épül: az ismeretek elsajátítása mindig alkotó, vagyis konstruktív módon történik,
- előnye: a tapasztalati tanulás, a tanítás helyett a tapasztalati tanulásra kerül a hangsúly
- kidolgozása a 70-es évek elejétől kezdődik, elterjedése a 90-es évekre tehető
- megváltozott tanári szerep
- nem hagyományos ismeretközlő a tanár, segítő, támogató, a tanulókkal együtt dolgozó „munkatárs”, koordinátorként irányítja a tanulók munkáját
- az új tanári szerep lényege:
- döntéshozatal: célok kitűzése, csoportalkotás, a tanulási környezet kialakítása, a segédeszközök meghatározása, a tanulók csoporton belüli feladatinak meghatározása
- tanulásszervezés: feladatadás, segítő, kölcsönös, pozitív függés (interdependencia) kialakítása a csoporttagok között, egyéni felelősség kialakítása, viselkedéssel kapcsolatos elvárások megfogalmazása,

10

Kooperatív tanulás

- **megfigyelés és beavatkozás:** a tanulók viselkedésének figyelemmel kísérése, segítő beavatkozás feladatmegoldás közben,
- **értékelés:** a tanulók önértékelésének fejlesztése, a csoport munkájának elemző értékelése
- nem csupán a szociális kompetencia fejlesztését szolgálja
- nem egyedüli cél,
- a kognitív fejlődést is kedvezően befolyásolja,
- pozitív hatással van az olvasás eredményességére,
- ösztönzőleg hat a tanulók segítőkészségére, verbális kommunikációjára, kritikai gondolkodására, önbizalmára,

Kooperatív tanulás

nem csupán a hagyományos módszereket váltja fel

- azokat egészíti ki,
- a tanári professzionalitás alapvető feltétele: minél több tanítási-tanulási módszert felölelő repertoár kialakulása és fejlesztése
- a módszereket soha ne alkalmazzuk öncélúan, mindig csak eszköz legyen

- nem csökken a tanár szerepe
- szerepváltozást jelent,
- a tanári kreativitás kiemelkedő tényező,
- szervező, irányító a tanár a tanóra folyamán,
- nagyobb szerepet kap a tanóra előkészítése,
- a fáradtság megéri: a tanulók idegenkedése csökken a tantárggyal szemben, a gyengébb teljesítményű tanulók is szóhoz jutnak, rejtett képességeket fedezhetnek fel magukban

Kooperatív tanulás

- komoly felkészültséget és befektetést (időt, szellemi energiát) követel a pedagógustól!!!!
- csökken az irányító, utasító, fegyelmező megnyilvánulásainak száma!!!!
- csoportos tanulás – egyéni teljesítmény
- heterogén csoportban dolgoznak a tanulók a tanár által tartott bevezető óra után,
- a tanulók törekszenek, hogy a csoport minden tagja jól felkészüljön a közös munkát követő egyéni beszámolóra,
- a beszámolón nyújtott teljesítményt mindenkinek a korábbi teljesítményéhez viszonyítják,
- az egyes tagok kapott pontjainak összege adja meg a csoport teljesítményét jelző pontszámot

Kooperatív tanulás

- csoportos tanulás – egyéni vetélkedő

csak az értékelés módjában tér el az előzőtől,

a csoportmunka után minden csoport minden tagja vetélkedik egymással,

helyezésük alapján pontszámot kapnak

- mozaiktanulás
- 6 fős csoportok elolvassák a feladatból rájuk eső részt,
- ezután összeülnek a csoportok azonos szövegrészt olvasott tagjai,
- megbeszélik az olvasottakat,
- majd visszamennek saját csoportjukhoz és segítenek az általuk elsajátított részek feldolgozásában

14

Kooperatív tanulás

■ csoportkutatás

a tanulói csoportok közös tervezést, kutatást végeznek,
az egész osztály által feldolgozott anyag egy résztemáját választja ki a csoport,
ezt tovább bontva egyéni feldolgozás következik,
majd összeállítják a csoportbeszámolót, melyet az egész osztálynak mondanak
el

A projekt módszer

- kialakulása: 20. sz. eleje J Dewey, W. H. Kilpatrick
- a tanulók érdeklődésére, a tanárok és a diákok közös tevékenységére építő módszer, mely a megismerési folyamatot projektek sorozataként szervezi meg,
- a projekt olyan komplex feladat, melynek középpontjában egy gyakorlati probléma áll,
- ezt szélesebb összefüggéseiben dolgozzák fel a tanulók, így a hagyományos iskolai tantárgyi rendszer fellazul,
- a projekt végeredménye mindig egy produktum
- a projekt lényeges ismerve: komplex probléma, mely nem köthető egyetlen tantárgyhoz, így tantárgyakat átfogó, tantárgyközi téma,
- a gyerekek főszereplői a folyamatnak,
- az általuk elfogadott, őket motiváló cél áll a középpontban,
- valóságos produkció, valóságos haszon érdekében történik,
- csak kooperációban valósítható meg

A projekt módszer

alkalmazásának lépései:

- a célok, a téma kiválasztása, megfogalmazása,
- tervezés,
- kivitelezés (adatgyűjtés, -feldolgozás, a produktum összeállítása),
- zárás, értékelés (projektbemutató)

nagyfokú önállóságot tesz lehetővé,

módot ad az ismeretek integrálására, kapcsolatok kialakítására,

nehézségei: tantervi keretek, nehezen illeszthető a hagyományos szervezeti keretek közé, hagyományos tanár-diák viszony